

llol, fondellol, fundillol, fondilles, enfondir, enfondirse, enfondiment, enfondar-se, enfondall, enfondo, afondar, alfondar, afondable, afondador, afondament, afondir, afondida, afondidor, afondiment, fonada, fonar, fonadura, fonell, fenollet, fonellar, fonera, fonament, fundament, fonamental, fundamental, fonamentar, fundamentar, desfonamentar, desfonament, refonamentar, fundar, fundació, fundador, infundat, afonar, caure afonat, afonar-se, afondar, enfonar-se, anfonar-se, aфонir, afondir, afonable, afonada, afonadis, afonadissa, afonador, afonament, desfonat, esfonar-se, desfondar, enfonar, afonar, esfonar, enfonament, enfonats, enfonada, enfonador, esfondrar, esfondrat m., enfonat m., esfondrament, esfondrament, esfondrar-se, desfondrar, esfondradissa, esfondrador, esfondrall, prevon, preon, pregon, pregonesa, pregonea, pregonat, apregonar, perfond, profond, profund, profunde, profundo, profund, profunda f., parfonda, perfondar, perfonar, profunditat, profunditat, profundació, profundament m., profundament adv., profundar, profundina, profunditzar, profunditzador, aprofundir, aprofundiment, rerefons.

FONT, del ll. FONS, FŌNTIS, m., id. □ 1.ª doc.: orígens.

«Blanquerna --- anava per la forest, de un loc en altre, cerchant si poria atrobar loc on pugués edificar sa cella; con fo ora nona --- prés de una fontana ell s'assec, e menjà un dels set pans que portava; con Blanquerna hac menjat, e ac beguda de l'aygua de la font, ell féu gràcies a Déu, e més-se en son viatge» (Blanq., NCl. I, 215.19); «com la hora fon bé calenta, que tenien gran calor, per desig de beure de la aygua fresca, vengueren a la font ---», «manà Tirant que prop d'una gran font de molt fresqua aygua, qui era al costat del camp, fos¹ cuberta de draps e ab moltes taules entorn de la lúcida font», JoMartorell (Ag. II, 95, 118; Riq., p. 390). En particular, figura en la documentació parlant de les deus que proveeixen d'aigua les poblacions, objecte de molta reglamentació, p. ex.: «neguna persona --- no gos posar o penjar en lo coy de canons de coure qui són en les fonts de la ciutat, poal o altre vexell de terra o de coure o d'altre matayll» en un ban municipal de Bna., de c. 1375 (DBal.). En els Còdexs Çagarriga i Lagostera, p. p. Pons i Fàbregues (Col. de Docs. referentes al R. de Mall. I, 1898) hi ha la documentació del S. XIV relativa a les aigües de la Font de la Vila, Ciutat de Mallorca.

Nom de fonts 'prenom, nom de pila' ja en Muntaner: «ell havia nom Francisc, de fonts, mas com lo get². fo mort, al confirmar li mudaren lo nom, qui hac nom Rogeró de Lòria» (§ 249, Casacuberta VII, 13.7).

Verd. usa sovint fontana, als eps, amb caràcter de mot poètic, però també empra font, sobretot en certes combinacions: «era 'l jou d'or qu'unia les terres ponentines / y, cor de totes elles, com font del paradís, / los dava clares aygües a beure y argentines, / y en sos immensos braços dormia 'l món feliç», «Sardus, qu'ab ell venia bogant des de la riba, / vers Sol-

ixent decanta la proa escumejant: / Sardenya, tes montanyes, d'argent y d'or font viva, / son nom escrit ab lletres de nuraghs guardaran» (Atl., 42, 282), traduïda aquesta combinació per «manantial perenne», segons DBal. (cita del S. xv, AlcM, § 1); acc. que de fet pot convenir als paratges pirinencs que duen aquest nom compost, en particular la grossa Coma de Font-Viva, al peu de l'Estany de Lanós (Cerdanya). Per a font d'arbre, veg. CostManc. I, s. v.

El mot es pronuncia amb *ó* oberta en la major part del domini, d'acord amb la del llatí: així fins a les més altes valls del Pallars (Cardós i Vall Ferrera, 1932.4), però no en ross. (contra el que diu AlcM)² ni en tot el bisbat de Girona, on com a continuació de la fonètica occitana, tota *o* es tanca en *ó* davant n.

En llatí *fons* era masculí, però va canviar de gènere des del S. IV, com d'altres mots de la 3.ª declinació, i així apareix en totes les llengües romàniques que l'han mantingut en ús, és a dir: totes, llevat del romanès, el rètic occidental i el francès; en italià antic, però, de vegades es troba com a masculí (per al conjunt a què això pertany, veg. Rohlf, Hist. It. Gr., § 391). La toponímia, sobretot en els Pirineus, presenta, però, encara molts testimonis de quan era masculí: Font-romeu, Fontserè (serè 'límpid, cristal·lí'), Fontboter (< F. VOLVITARIUS 'font coberta de volta'), Fontflequer (entre Sant Ou de Mogrony i Comaermada, probt. de fleca 'fletxa', 'caramell de glaç'), fonts de Soms («les més altes del Ritort», CATorras, Guia de Ribes, 221) < FONTES SUMMOS. És sabuda la gran freqüència en toponímia de l'heteroclisi consistent en la introducció d'una *de* intrusa en les construccions de substantiu+adjectiu (Pla Pedris > Pla de Pedris). A l'alta vall del Ter tenim la Font de Mijans FONTES MEDIANOS (EntreDL II, 118) i la Font de Cobertat < Font Cobertat al peu d'una roccosa que la cobreix o cobricela com un capelló;³ Font Rovellat (> Font del Rovellat, altra font ferruginosa, a Vilajuïga); a Sarroca de Bellera hi ha Font Mentidora, font intermitent, però en el terme no llunyà (si bé més muntanyenc) de Manyanet una font intermitent portava el nom de Font Mentidor (avui pronunciat *mentiró* amb el fenomen fonètic que ha convertit *mentida* en el cast. i val. *mentira*, i *mentidoso* en *mentroso*, cf. Fuen Mentirosa a Atarés de Tena). En fi el cas conspicu de Font-rubi (FONTEM RUBEUM 'font rogenca'), que, en forma mossàrab, s'ha convertit en *Farrúbio*, en els Ports de Tortosa.

Altrament el fet es repeteix a tots els Països Catalans i veïns: a Mallorca, en diversos pobles, sobretot cap a la Serra: en el sol terme de Manacor ja tenim Font Patró i Font Garrover. En mossàrab això degué tenir extensió amplíssima, car ho trobem a Andalusia, fins prop de Huelva (Fuenteheridos, municipi, < Fontes) Feridos FONTES FRIGIDOS, recordem la famosa Fonte Frida del romancer castellà, TopHesp. I, 47. I potser allà on n'hi ha més és a l'Alt Aragó (on el fenomen fonètic NT > nd facilitava l'heteroclisi i emascarava l'arcaisme del gènere): Fuendepaco a Campodarbe (FONTEM OPACUM 'font ombrívola'), Fuente Pregón a Bielsa, Fuente Peguntero a Laspuña (entre